mėjusiame buvusį žemės paviršių ploto 69 PV dalyje, 70–80 cm gylyje atkastas 2x1,3 m dydžio padrikas akmenų grindinys, taip pat kaip ir šlaitas nuolaidėjantis į ŠR (šlaito) pusę (1 pav.). Grindinį sudarė 65 per vieną sluoksnį krauti nuo 8x6x5 cm iki 26x20x12 cm (vidutinis dydis 11x10x10 cm) dydžio akmenys. Įžemis – gelsvas smėlis – tyrinėtame plote pasiektas 1,1–1,3 cm gylyje.

Ištirtas 10 m^2 dydžio plotelis piliakalnio chronologijos nepakeitė. Nustatyta, kad ankstyvosios (Vorutos) pilies laikotarpiu šlaitas buvo tvirtintas akmenimis, XIV a. pabaigos pilies – užpiltu moliu. Aptikta geležinė įkotė datuojama XIV a. pabaiga. Radinys perduotas AM.

THE E SLOPE OF THE ŠEIMYNIŠKĖLIAI HILL FORT

In 2006 an area 10 m^2 in size was excavated in the central part of the E slope of the Šeimyniškėliai hill fort site (East Lithuania, Anykščiai Dist.). Fill layers of clay that were up to 1.3 m thick and created in the 13th–14th centuries, the remains of stone paving dating to the 13th century (Fig. 1), and an iron tang dating to the late 14th century were discovered.

VEDRIŲ PILIAKALNIS

Gintautas ZABIELA

2006 m. pradėti griūvančio Vedrių piliakalnio (Šilalės r., Upynos sen.) (N55°30'37.0"; E22°21'33.3") liekanų archeologiniai tyrinėjimai, vykdyti pagal KPD finansuojamą ardomų archeologinių vertybių tyrimų programą. Nors dar XX a. piliakalnį žvalgęs L. Krzywickis aptiko tik griūvančias jo liekanas, jos iki šiol nesulaukė archeologų dėmesio, tik 1994 m. buvo nesėkmingai bandyta stabilizuoti jo eroduojantį Š šlaitą. Tiksliau nedatuotose (XX a. pirmas dešimtmetis) L. Kšivickio pastabose nurodoma, kad „svarbiausios pilies viršukalnio

1 pav. Vedrių piliakalnio R pylimas iš R pusės XX a. pradžioje. VDKM Inv. 2050. *L. Kšivickio nuotr.*
Fig. 1 E rampart at the Vedriai hill fort site from the E in the early 20th century.

sluoksniuose randi anglių, pelenų ir deginto molio; kasinėjau beveik per keturis metrus ir visur tą patį mišinį teradau <...> Kasiausi į kalną per 4 metrus ir nuolat susidurdavau su maišytais pelenų, anglių, deginto molio sluoksniais“ (L. Kšivickis, *Žemaičių senovė*, Kaunas–Marijampolė, 1928, p. 86, 88). Iš teksto neaišku, nei kokioje vietoje buvo kasama, nei ką reiškia „per 4 metrus“ – į plotį ar gylį. Atsiminimuose L. Kšivickis nurodo, kad ant Vedrių piliakalnio jį nuvežė kunigas Beržanskis, o susirinkus kaimo žmonėms, „atsirado kastuvų ir dvi valandas kasinėjome tai, kas dar liko kasinėti tame piliakalnyje“ (L. Kšivickis, Žemaitijoje, *Aitvarai*, Kaunas, 2006, t. 13–14, p. 201). Iš to vizito išliko Vedrių piliakalnio pylimo nuotrauka (1 pav.). Šiandien jokių senų kasinėjimų pėdsakų piliakalnio liekanose nėra.

Pagal L. Kšivickio duomenis, piliakalnis buvo žinomas P. Tarasenkai. 1961 m. piliakalnį žvalgė LII archeologinė ekspedicija. Remiantis šių žvalgymų duomenimis, apie Vedrių piliakalnį vėliau buvo rašoma mokslinėje, informacinėje ir populiarioje spaudoje. Vladas Statkevičius suregistravo 14 padavimų apie piliakalnį. 2005 m. buvo pradėti piliakalnio P papėdėje į Akmenyno upelį griūvančio kultūrinio sluoksnio tyrinėjimai. Tyrinėtame 69 m^2 plote aptiktas 80–180 cm storio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su gausiais radiniais, datuojamas IX–XII a. (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 57–59, 259–260).

Piliakalnis įrengtas Akmenos kairiajame ir Akmenyno dešiniajame krante, jų santakoje esančiame aukštumos kyšulyje. Akmenos upė jau iki XX a. pradžios nuplovė didžiąją piliakalnio aikštelės dalį, išliko tik aikštelės P kraštas ir priešpilis. Pastarasis išlikęs palyginti gerai, tuo tarpu paties piliakalnio liekanos nėra aiškios. Jos apibūdinamos pagal dabar matomas jų liekanas, kurių interpretacija po archeologinių tyrimų gali keistis.

Aikštelė buvo apie 80 m ilgio, pailga R–V kryptimi. Jos išliko tik 1–5 m pločio (R pusėje) P kraštas ir šlaitas. Aikštelės R gale supiltas 5 m aukščio, 30 m pločio ties pagrindu pylimas, kurio išorinis 6 m aukščio šlaitas leidžiasi į 20 m pločio, 4 m gylio griovį, už kurio įrengtas priešpilis. Jo aikštelė trikampė, 33x15 m dydžio. Jos R krašte supiltas 33 m ilgio, 5 m aukščio, 16 m pločio ties pagrindu pylimas, už kurio iškastas 20 m pločio, 1,5 m gylio griovys. Piliakalnio aikštelės V gale būta apie 4 m gylio griovio, atkirtusio aukštumos kyšulio galą, kurio paskirtis lieka neaiški. Ši piliakalnio dalis labai nuplauta, viršuje tėra apie 1 m pločio

2 pav. Akmenų grindinys plote 3 iš P pusės. *G. Zabielos nuotr.*
Fig. 2 The stone paving in section 3 from the S.

3 pav. Brūkšniuota keramika iš piliakalnio. *G. Zabielos nuotr.*
Fig. 3. Stroked pottery from the hill fort site.

4 pav. Metaliniai radiniai iš piliakalnio. *G. Zabielos nuotr.*
Fig. 4. Metal finds from the hill fort site. 0 5 cm

plokštesnė dalis, iš kurios išorinės išvaizdos neįmanoma nustatyti – tai aikštelės, kalvos viršaus ar šlaito dalis. Šios kalvos dalies paskirtis turėtų paaiškėti po archeologinių tyrimų. Piliakalnio ir priešpilio šlaitai statūs, 25 m aukščio. Piliakalnio P šlaitas gerai išlikęs, tuo tarpu Š pusėje yra ištisinė stati erozinė atodanga, kur molingas gruntas visu jos aukščiu slenka į Akmeną, nuolat nuplaunančią nugriuvusią žemę. Dabar piliakalnyje yra 2 ryškūs erozijos židiniai: R ties aikštelės liekanomis ir V ties žemesne piliakalnio kalvos dalimi. Neeroduojanti piliakalnio dalis ir priešpilis apaugę lapuočiais medžiais ir krūmais, tik priešpilio aikštelė dirvonuoja. Piliakalnį iš visų pusių supa papėdės gyvenvietė, apimanti apie 4 ha plotą.

2006 m. Vedrių piliakalnio liekanų R dalyje, ties R erozijos židiniu ištirtas bendras 155 m^2 plotas (9 plotai). Dalyje tyrinėtų plotų (plotai 1, 7–9) jokių žymesnių žmogaus veiklos pėdsakų nerasta – greičiausiai čia viską jau sunaikino erozija. Likusiuose plotuose iškart po miškožemio sluoksniu aptikti per vieną

sluoksnį krauto akmenų grindinio, greičiausiai tvirtinusio šlaitą, likučiai (2 pav.). Grindinys rastas apie 20 m ilgio R–V kryptimi plote, buvusiame aikštelės pakraštyje ir šlaito viršutinėje dalyje. Jis sudarytas iš natūralių ir briaunuotų (nuo ugnies suskilusių) nuo 4x3x3 cm iki 20x16x11 cm (vidutinis skersmuo – 8–10 cm) dydžio akmenų. Tankiausias akmenų grindinys rastas plotuose 2 ir 3, kur buvo susiformavęs iki 40 cm storio (šlaite plote 3) neintensyvus pilkas smėlingas kultūrinis sluoksnis. Jame rasta lipdytos brūkšniuotos ir lygiu paviršiumi keramikos, 4,9 cm ilgio geležinės diržo sagties liežuvėlis (4:1 pav.). Iš 34 surastos keramikos šukių tik viena šukė priklauso brūkšniuoto puodo 8,8 cm skersmens dugnui. Pagal keramikos rūšį dominuoja brūkšniuota keramika (19 šukių (56%)) (3 pav.), nors pagal fizinius parametrus abi keramikos rūšys panašios ir, matyt, yra vienalaikės. Sluoksnio struktūra ir keramikos smulkumas rodo, kad jis čia greičiausiai yra suslinkęs jau nuo nebeišlikusios aikštelės. Pagal radinius sluoksnį galima datuoti I tūkst. pradžia. Kartu tai yra ir Vedrių piliakalnio įrengimo data.

Nors dabartinė piliakalnio išvaizda rodo Vedrių piliakalnį buvus naudojamą II tūkst. pradžioje, šio laikotarpio medžiagos rasta tik žvalgant dar netyrinėtą piliakalnio vietą – nežymią terasėlę piliakalnio šlaito vidurinėje dalyje, maždaug ties jo liekanų centru. Paviršiniame pilkame miškožemyje maždaug 8x4 m dydžio plotelyje 5–30 cm gylyje rasti 4 archeologiniai dirbiniai. Iš jų bronzinis kiek plokščias 2,9x1,3 cm dydžio, 4–6 mm storio, 5 g svorio susilydymas (4:4 pav.) datavimui netinka. Geležinė įtveriamoji ylos formos plunksna nulūžusiu smaigaliu, suplota keturkampe įtvara 6,9 cm ilgio, 10 g svorio strėlė (?) (4:3 pav.) 3,7 cm ilgio, 5–8 mm storio plunksna gulėjo smaigaliu į ŠV, t. y. buvo tarsi šauta piliakalnio link nuo Akmenyno upelio pusės. Panašios strėlės datuojamos XI–XIII a. Bronzinės apyrankės trapecijos skersinio pjūvio 9x6 mm storio lankelio 4,9 cm ilgio fragmentas (galas) (4:2 pav.), puoštas 4 skersinių brūkšnelių ornamentu, datuojamos IX–XI a. Panašios chronologijos, matyt, yra ir bronzinė aštuoniukės formos vienu suplotu ir apvaliai užriestu, kitu nulūžusiu galu 2,5x1,9 cm dydžio kilpa, padaryta iš 4 mm skersmens apvalios vielos (4:5 pav.).

Įdomių duomenų suteikė į Š nuo piliakalnio, kitapus Akmenos, jos dešiniajame krante, maždaug 100 m į Š nuo dabartinės upės vagos, apie 2 ha plote, iki 2 m aukščio pakilumėlėje (buvusiame Akmenos krante) 2005 m. aptiktos nežinomos Vedrių piliakalnio papėdės gyvenvietės dalies žvalgymai. 2006 m. nemažą jos dalį vėl suarus, gyvenvietės R dalyje įvairiose vietose rastas sveikas, kiek apdaužytas akmeninis rausvo smulkiagrūdžio akmens su viena nušlifuota plokštuma 9,5x8,5x7,3 cm dydžio, 840 g svorio trintuvas, dar dviejų panašių trintuvų fragmentai, 13 lipdytos lygiu paviršiumi keramikos šukių (tarp jų viena ornamentuota įspaudėlių eilute). Apie 20x20 m dydžio suartame šios gyvenvietės R pakraščio plotelyje pilkame armenyje rasti 8 archeologiniai radiniai. Tai bronziniai: apvali, plokščia 1,9x1,4 cm dydžio, 3 mm storio galvutė nuo kryžinio smeigtuko kryžmos su 4 mm aukščio iškilimu vienoje pusėje; apvalaus skersinio pjūvio 7,5 cm ilgio, 4 mm storio smeigtuko kotelio smailėjantis galas; trapecijos formos 8x7 mm dydžio, 7 mm storio nuolauža su 3x2 mm dydžio išpjova vienoje pusėje ir pusmėnulio platėjančiais galais formos 3,4x2,1 cm dydžio, 2 mm storio, 3 g svorio kabutis su dalinai nulūžusia plokščia ąse-

le užkabinimui. Iš geležinių dirbinių rastos dvi įtveriamosios keturkampio skersinio pjūvio ylos formos 2,4–4,5 cm ilgio, 6x5 mm storio strėlės plunksnomis nulūžusiais smaigaliais ir dvi plokščios kiek smailėjančios 5–5,9 cm ilgio, 6 g svorio juostelės. Visi šie dirbiniai datuojami X–XI a. ir greičiausiai yra kilę iš dviejų čia stovėjusių pastatų, sunaikintų kažkokio antpuolio metu.

2006 m. Vedrių piliakalnio tyrinėjimai parodė, kad ir centrinės Žemaitijos piliakalniuose galima aptikti gana ankstyvų sluoksnių, siejamų su Brūkšniuotosios keramikos kultūra.

VEDRIAI HILL FORT

The excavation of the remains of the disintegrating Vedriai hill fort site (Šilalė Dist.) began in 2006. Only the S edge and slope, which is about 80 m long and 1–5 m wide and includes a 5 m high rampart on the E end and an outwork created beyond it, remain of the hill fort site. The Akmena had already washed away the greater part of the hill fort site by the 20th century. In the early 20th century L. Kšivickis attempted to excavate the hill fort site (Fig. 1). In 2006 a total area of 155 m^2 was excavated in the E part of the remains of the hill fort site and a cultural layer of up to 40 cm thick with a stone paving made of small stones (Fig. 2), hand built stroked (Fig. 3) and smooth pottery, and the tongue from an iron belt buckle (Fig. 4:1) were discovered. The material dates to the first centuries AD. 4 metal finds were discovered on the slope of the hill fort site: a piece of fused bronze (Fig. 4:4), a bronze figure eight loop (Fig. 4:5), a bronze bracelet fragment (Fig. 4:2), and an iron tanged arrowhead (Fig. 4:3), which date to the 9th–11th centuries. Smooth hand built pottery, a whole quern stone and parts of two others, bronze finds: the cross-shaped head of a cruciform pin, the end of a pin shaft, a trapezoid shaped fragment, and crescent shaped pendant with flaring terminals, and iron artefacts: two awl shaped, tanged arrowheads with rectangular cross-sections and two small flat strips were found in the ploughed part of the settlement at its foot that is located on the other side of the River Akmena to the N of the hill fort site. All these artefacts date to the 10th–11th centuries.

LENTAINIŲ PILIAKALNIO VIRŠUTINĖ GYVENVIETĖ

Algirdas ŽALNIERIUS

Lentainių piliakalnio apatinės ir viršutinės gyvenvietės buvo pradėtos tyrinėti 2001 m. (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 73–74). 2002 m. buvo pradėti platesnio masto tyrinėjimai viršutinėje gyvenvietėje, ištiriant 90 m^2 plotą (*ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 52–55). 2003 m. buvo ištirtas 240 m^2 plotas sklypuose 1 ir 8 (*ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 75–77). 2004 m. buvo ištirta 240 m^2 (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 64–67). 2005 m. papėdės gyvenvietėje buvo iškastos 7 perkasos, ištirtas 241,1 m^2 plotas (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 61–63). Tyrinėjimų metu nustatyta, kad viršutinėje papėdės gyvenvietėje susiklostė iki 60–70 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinė dalis iki 30–40 cm gylio yra permaišyta nuolat ariant žemę. Objektyvi informacija gauta tyrinėjant geologiniuose žemės sluoksniuose